

ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ

- ❖ Η περίοδος 750-480 π.Χ. Ονομάστηκε **αρχαϊκή** γιατί ήταν η απαρχή της οικονομικής, πολιτικής και πολιτιστικής εξέλιξης του ελληνικού κόσμου.
- ❖ **Σημαντικά στοιχεία της εποχής :**
 - Η γένεση της πόλης-κράτους
 - Ο β' αποικισμός
 - Η δημιουργία πολιτευμάτων
 - Η διαμόρφωση αρχιτεκτονικών, κεραμικών και γλυπτικών ρυθμών
 - Οι περσικοί πόλεμοι



Η ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΡΑΤΟΥΣ

- **Ορισμός** :είναι ο χώρος αλλά κι η οργανωμένη κοινότητα ανθρώπων κάτω από μια κοινωνία
- **Ιστορική Αναδρομή** : Τον 8ο αιώνα π.Χ. παρατηρήθηκε στον ελληνικό κόσμο μία σημαντική εξέλιξη. Την περίοδο των μετακινήσεων τμήματα ελληνικών φυλών αυτονομήθηκαν κι απέκτησαν μόνιμη εγκατάσταση, χωροταξική οργάνωση και τοπικές λατρείες. Έτσι το παλιό φυλετικό κράτος διασπάστηκε και τη θέση του πήρε η πόλη-κράτος. Πυρήνας του νέου θεσμού υπήρξε ο συνοικισμός. Ακολούθησε η ένωση των συνοικισμών σε μία πόλη (ὄστυ), γύρω από μία ισχυρή θέση, την ακρόπολη. Πάνω στην **ακρόπολη** χτίζονταν οι ναοί και τα δημόσια κτίρια. Κάτω και γύρω από αυτήν απλώνονταν οι κατοικίες και τα καταστήματα, όπου τεχνίτες, ξυλουργοί, αγγειοπλάστες και έμποροι εργάζονταν για να καλύψουν τις ανάγκες της ζήτησης. Σταδιακά η πόλη περιβάλλεται από τείχη. Στην ύπαιθρο εξακολούθησε να μένει ένα μέρος του πληθυσμού που ασχολούνταν με τη γεωργία και την κτηνοτροφία.



■ **Συστατικά στοιχεία πόλης-κράτους:**

- α) εκτείνεται σε ένα χώρο, κέντρο άσκησης της εξουσίας, τειχισμένο που ονομάζεται πόλις ή άστυ και σε μια ευρύτερη περιοχή, καλλιεργήσιμη, με κώμες, την ύπαιθρο χώρα
- β) οι πολίτες συμμετείχαν στη διαχείριση των κοινών και στη λήψη αποφάσεων. Ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής τους στην άσκηση εξουσίας διαμορφώνονται τα **πολιτεύματα**
- γ) τρεις ήταν οι βασικές επιδιώξεις της πόλης-κράτους : **ελευθερία** (υπεράσπιση με πολέμους), **αυτονομία** (θέσπιση νόμων) και **αυτάρκεια** (παραγωγή αγαθών).

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ-ΚΡΑΤΟΥΣ

- 1) Οι τρεις βασικές επιδιώξεις των πόλεων-κρατών ήταν τροχοπέδη για την ένωση των Ελλήνων σε ενιαίο κράτος γιατί οδήγησαν στη διαμόρφωση τοπικιστικού πνεύματος και έντονου πατριωτισμού που προκάλεσε με τη σειρά του εμφύλιες συγκρούσεις
- 2) Ταυτόχρονα, όμως, η διαμόρφωση τοπικιστικού πνεύματος κι ο πατριωτισμός αποτέλεσαν τη γενεσιουργό δύναμη της πολιτιστικής τους ανάπτυξης και των κατορθωμάτων των πόλεων-κρατών.
- 3) Παρά το γεγονός ότι πόλεις είχαν δημιουργηθεί ήδη από την 4^η χιλιετία π.Χ στη Μεσοποταμία από τους Σουμερίους, πουθενά δεν αναπτύχθηκε πολιτική δραστηριότητα, δηλαδή μόνο μέσα στην ελληνική πόλη-κράτος έχουμε τις έννοιες του πολίτη και της πολιτικής και αναπτύχθηκαν οι έννοιες της δημοκρατίας, της ποίησης, της φιλοσοφίας, της ρητορίας και της επιστήμης.

ΚΡΙΣΗ ΟΜΗΡΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

■ ΑΙΤΙΑ:

- 1) Πληθυσμιακή αύξηση
- 2) Περιορισμός μέσων εκμετάλλευσης λόγω συγκέντρωσης της γης σε λίγους
- 3) Απουσία εργασιακής ειδίκευσης
- 4) Έλλειψη πόρων
- 5) Περιορισμός της βασιλικής εξουσίας και ενίσχυση των ευγενών που κατείχαν γη.

ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ :

- 1) Ανάπτυξη εμπορίου και βιοτεχνίας (π.χ. Αθήνα)
- 2) Κατακτητικοί πόλεμοι (π.χ. Σπάρτη, Άργος, Ήλιδα)
- 3) Αποικισμός
- 4) Συνδυασμός των παραπάνω (π.χ. Κόρινθος, Μίλητος, Μέγαρα, Χαλκίδα)



ΚΟΙΝΩΝΙΑ

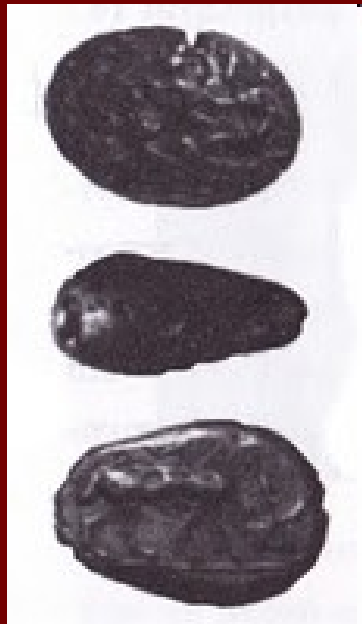
- Βασιλιάς
- Αγαθοί, άριστοι, ευπατρίδες, εσθλοί, ιππείς = ευγενείς
- Πλήθος, όχλος, κακοί = μικροί και μεσαίοι καλλιεργητές και ακτήμονες
- Δούλοι (από χρέη ευγενών ή από κατακτητικούς πολέμους)

Β' ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΣ

('αποικίζω, 8^{ος}-6^{ος} αι.π.Χ.)

ΑΙΤΙΕΣ

1. Στενοχωρία
2. Έλλειψη πρώτων υλών, κυρίως μετάλλων
3. Αναζήτηση νέων αγορών
4. Εσωτερικές πολιτικές κρίσεις
5. Γνώσεις για τους θαλάσσιους δρόμους και τις περιοχές εγκατάστασης
6. Ο ριψοκίνδυνος χαρακτήρας των Ελλήνων



Τα αρχαιότερα νομίσματα

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

1. Εξάπλωση των Ελλήνων στη Μεσόγειο και τον Εύξεινο Πόντο
2. Περιορισμός της δραστηριότητας άλλων λαών π.χ. Φοινίκων
3. Ανάπτυξη οικονομίας με το εμπόριο
4. Αλλαγή του ανταλλακτικού εμπορίου σε εμπορευματοχρηματικό με την κοπή και χρήση νομίσματος
5. Κοινωνικές αλλαγές με την εμφάνιση νέας κοινωνικής τάξης (όσων πλούτισαν με το εμπόριο) που επέφερε κρίση στο θεσμό της αριστοκρατίας
6. Ανάπτυξη δουλείας κι εμφάνιση αργυρώνητων δούλων
7. Πολιτιστική εξέλιξη μέσα από την επαφή των Ελλήνων αποίκων με τους ντόπιους πληθυσμούς και την ανταλλαγή πολιτιστικών στοιχείων
8. Δημιουργία του λατινικού αλφάβητου (από τους Χαλκιδείς αποίκους στην Ιταλία)



1. Χάρτης των αποικιών

ΠΟΛΙΤΕΥΜΑΤΑ

Βασιλεία



Αριστοκρατία



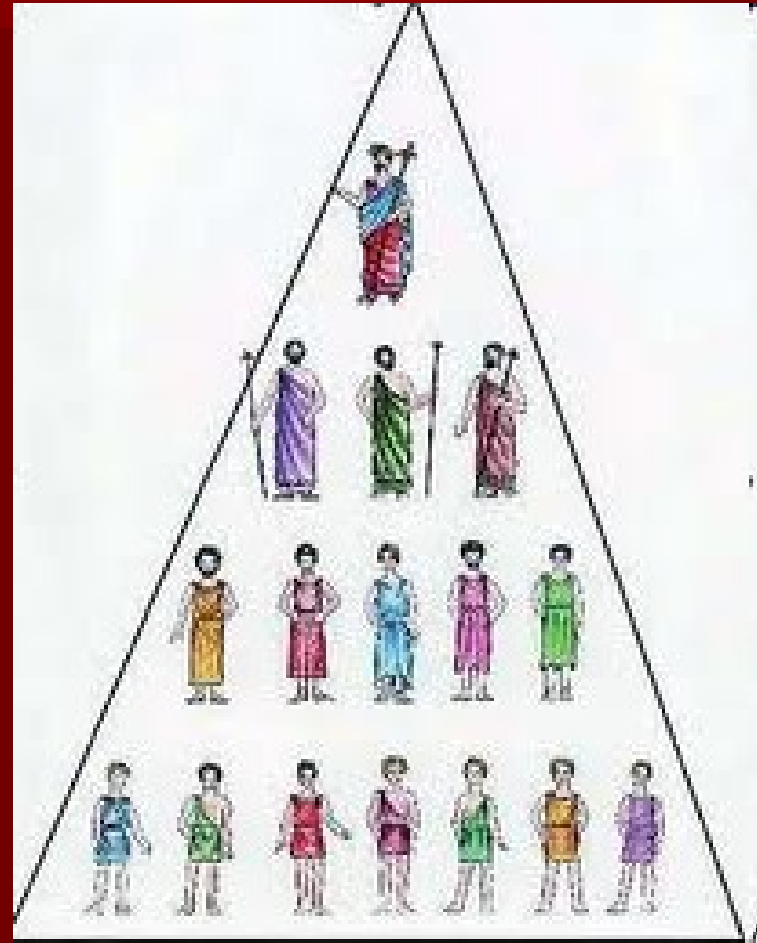
Ολιγαρχία



Τυραννίδα



Δημοκρατία



Βασιλεία

Στην αρχή το κράτος το κυβερνούσε ο βασιλιάς με ένα συμβούλιο από ευγενείς, που ήταν μεγαλοκτηματίες.

Αριστοκρατία

Αυτοί οι μεγαλοκτηματίες αργότερα πήραν όλη τη δύναμη στα χέρια τους, κατήργησαν το βασιλιά και κυβέρνησαν μόνοι τους. Το πολίτευμα αυτό ονομάστηκε αριστοκρατικό, γιατί τους ευγενείς τους έλεγαν και άριστους.

Ολιγαρχία

Κατόπιν με το εμπόριο, την ναυτιλία και τη βιοτεχνία πλούτισαν και άλλοι άνθρωποι και απόκτησαν μεγαλύτερη δύναμη από τους ευγενείς. Άρχισαν λοιπόν να παίρνουν εκείνοι την εξουσία. Το πολίτευμα αυτό ονομάστηκε ολιγαρχικό, γιατί οι πλούσιοι ήταν (ο)λίγοι.

Τυραννία

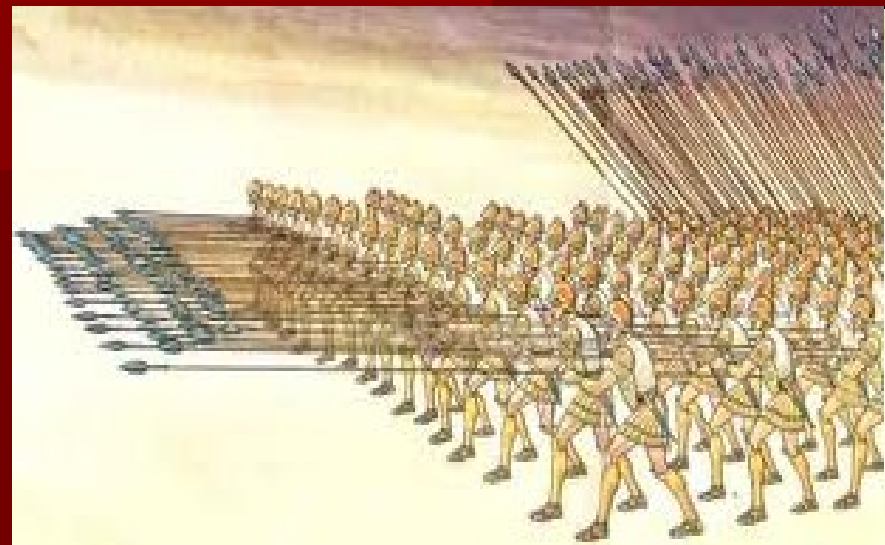
Σε μερικές περιπτώσεις κάποιοι φιλόδοξοι άνθρωποι κατόρθωσαν να εκμεταλλευτούν τις φιλονικίες ανάμεσα στις διάφορες πολιτικές παρατάξεις και να πάρουν με τη βία την εξουσία. Οι άρχοντες αυτοί ονομάστηκαν τύραννοι.

Αυτοί διοικούσαν αυθαίρετα και έκαναν πολλές αδικίες, γι' αυτό ο λαός τους μίσησε και τους κατήργησε. Έτσι, η λέξη "τύραννος", που αρχικά σήμαινε άρχοντας, απέκτησε την κακή σημασία που έχει και σήμερα.

Δημοκρατία

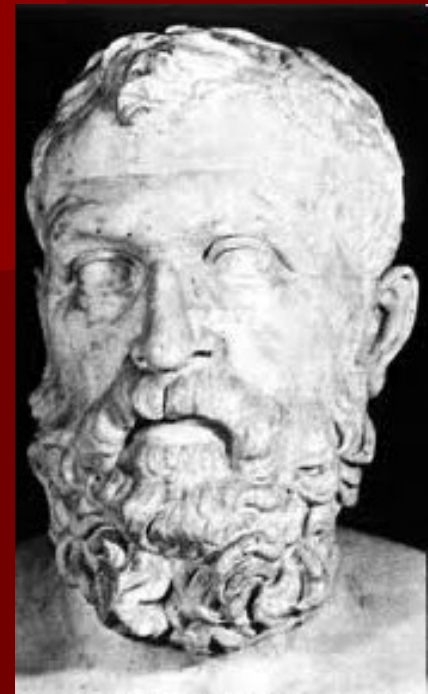
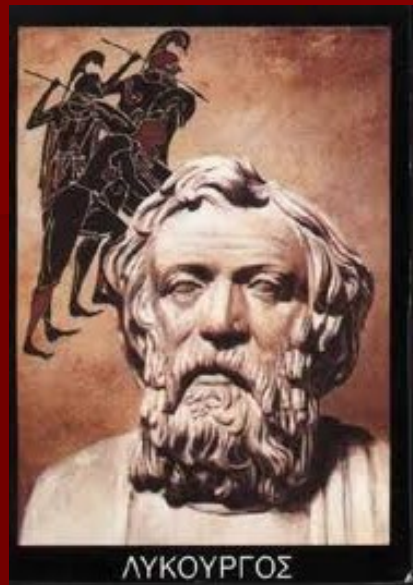
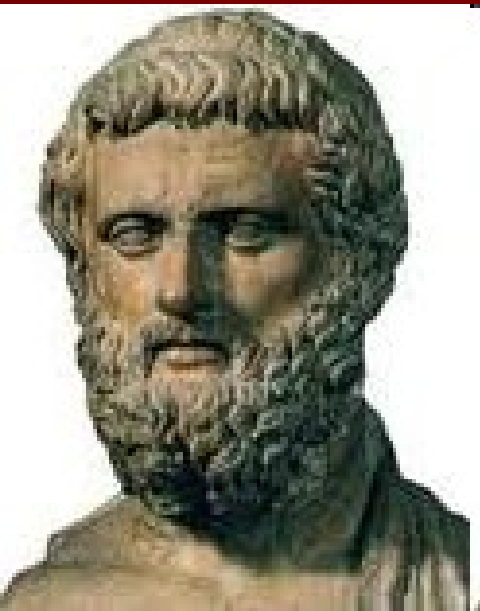
Μετά την κατάργηση των τυράννων σε μερικές πόλεις-κράτη το πολίτευμα ξαναγινόταν ολιγαρχικό. Σε άλλες, όμως, έγινε δημοκρατία, δηλαδή είχαν πιά όλοι οι πολίτες δικαίωμα να συμμετέχουν στη διακυβέρνηση του κράτους.

ΟΠΛΙΤΙΚΗ ΦΑΛΑΓΓΑ



Ήταν στρατιωτικό σώμα όπου ανήκαν όσοι ήταν πολεμιστές κι είχαν οικονομική άνεση. Συνέβαλλε στην ανάπτυξη της ιδέας της ισότητας





ΝΟΜΟΘΕΤΕΣ (ΑΙΣΥΜΝΗΤΕΣ)

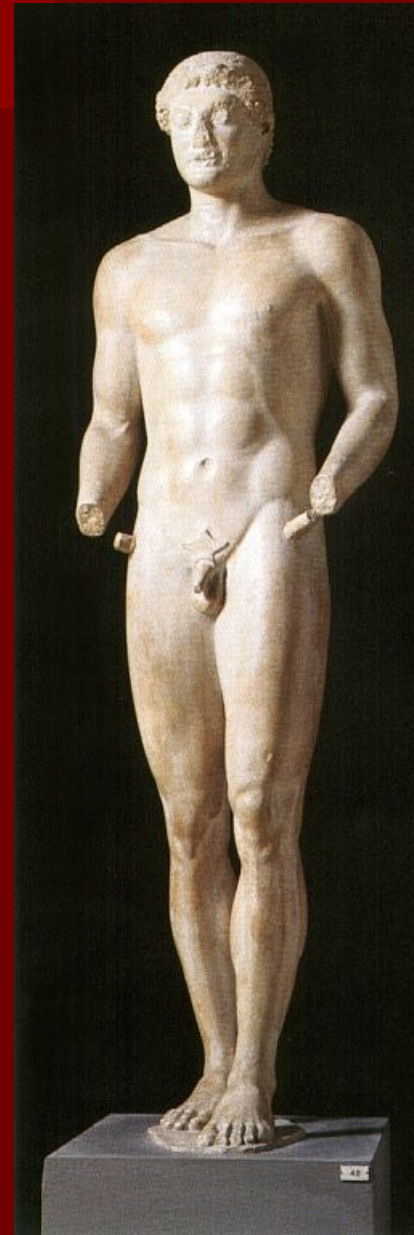
- Σόλων, Αθήνα
- Λυκούργος, Σπάρτη
- Ζάλευκος, Λοκροί
- Δράκων, Αθήνα
- Πιπτακός, Μυτιλήνη

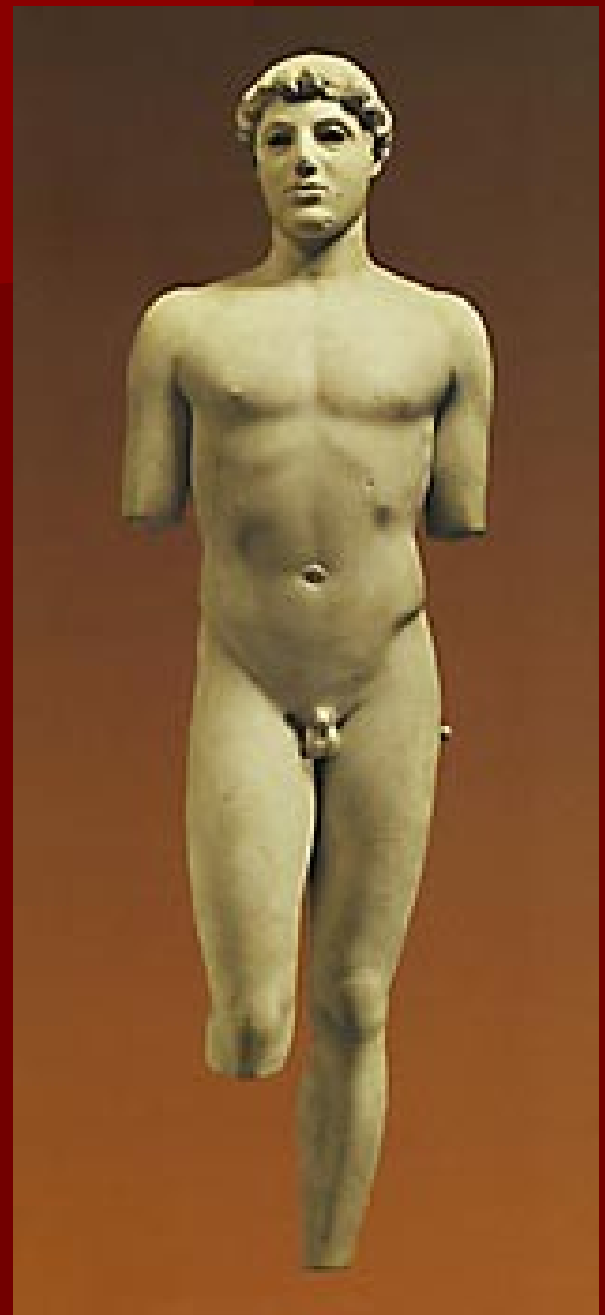
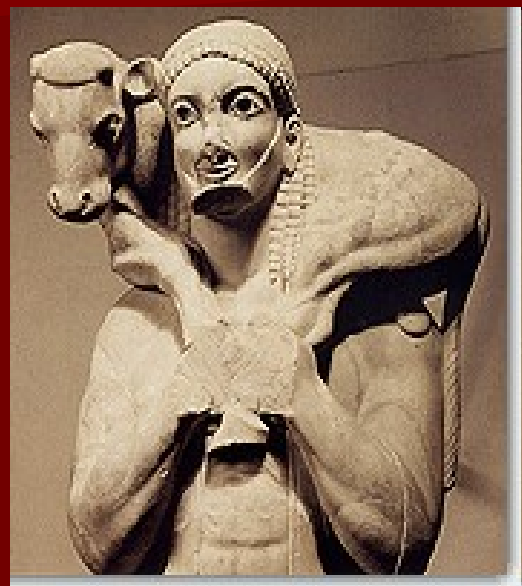
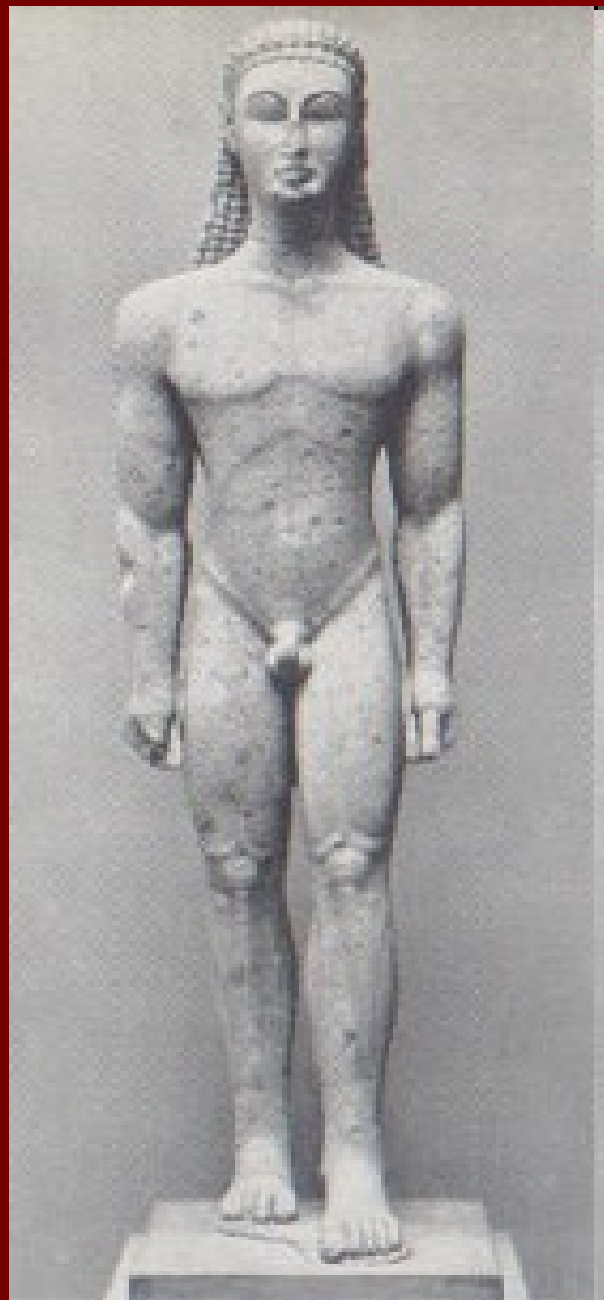


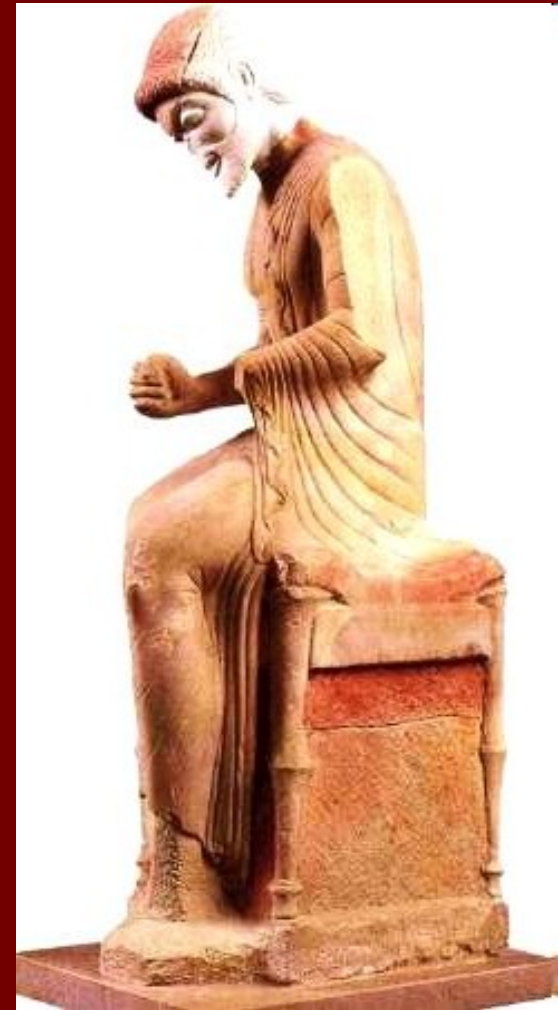
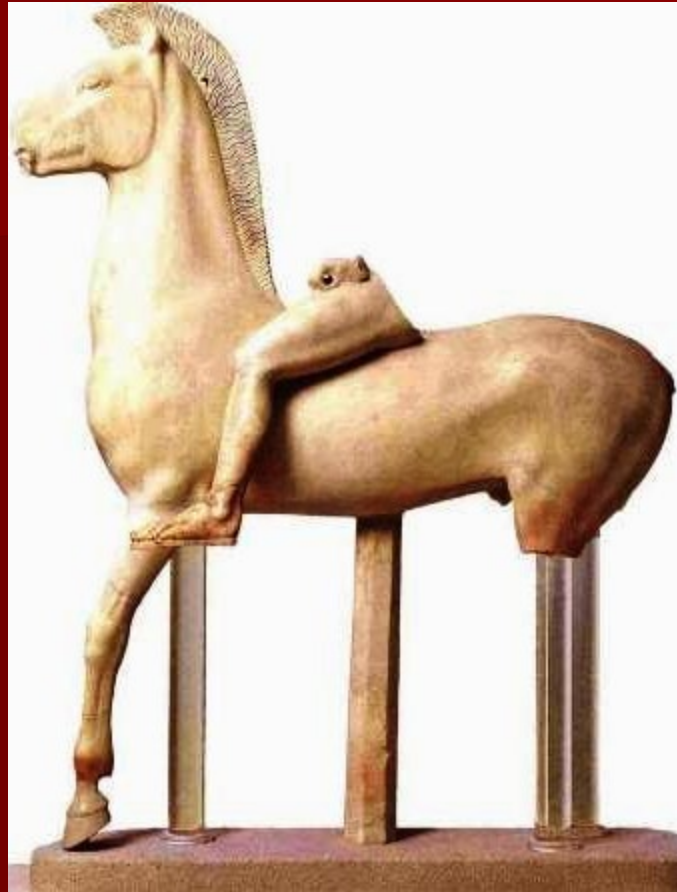
ΓΛΥΠΤΙΚΗ

- Συνηθίζεται η «μνημειακή» γλυπτική
- (= **μεγάλων διαστάσεων**) που ονομάζεται «δαιδαλική»
- (Ο Δαίδαλος: μυθικός αρχιτέκτονας στην Κρήτη - η Κρήτη κοντά στην Αίγυπτο * μνημειακά έργα τα **αιγυπτιακά**)
- Τα συνηθισμένα αγάλματα της εποχής είναι οι κούροι και οι κόρες που είχαν προορισμό να αφιερωθούν στους θεούς ή να τοποθετηθούν πάνω σε τάφους
- Ας γνωρίσουμε πρώτα τους κούρους:
- (παρατηρήστε την όρθια στάση του γυμνού σώματος, τη θέση των ποδιών- προβολή του αριστερού προς τα εμπρός και τις ελαφρά σφιγμένες γροθιές δίπλα στους μηρούς - στερεότυπη σχεδόν φόρμα)
- Υπάρχει ακινησία και συμμετρία ή κίνηση και ασυμμετρία;
- Υπάρχουν και ντυμένοι κούροι ή με προσφορές προς τους θεούς, ιππείς, πολεμιστές, ...

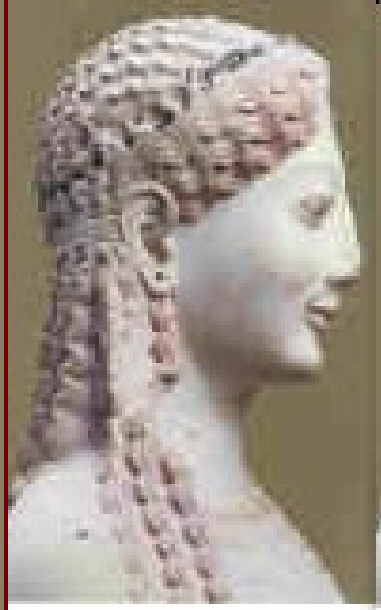
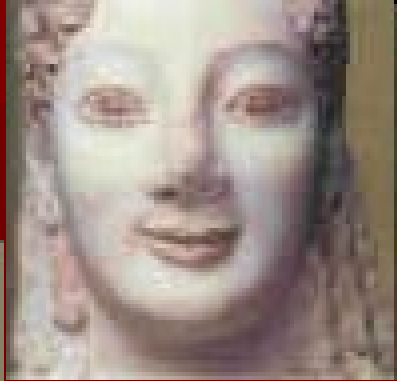
KOYPOI







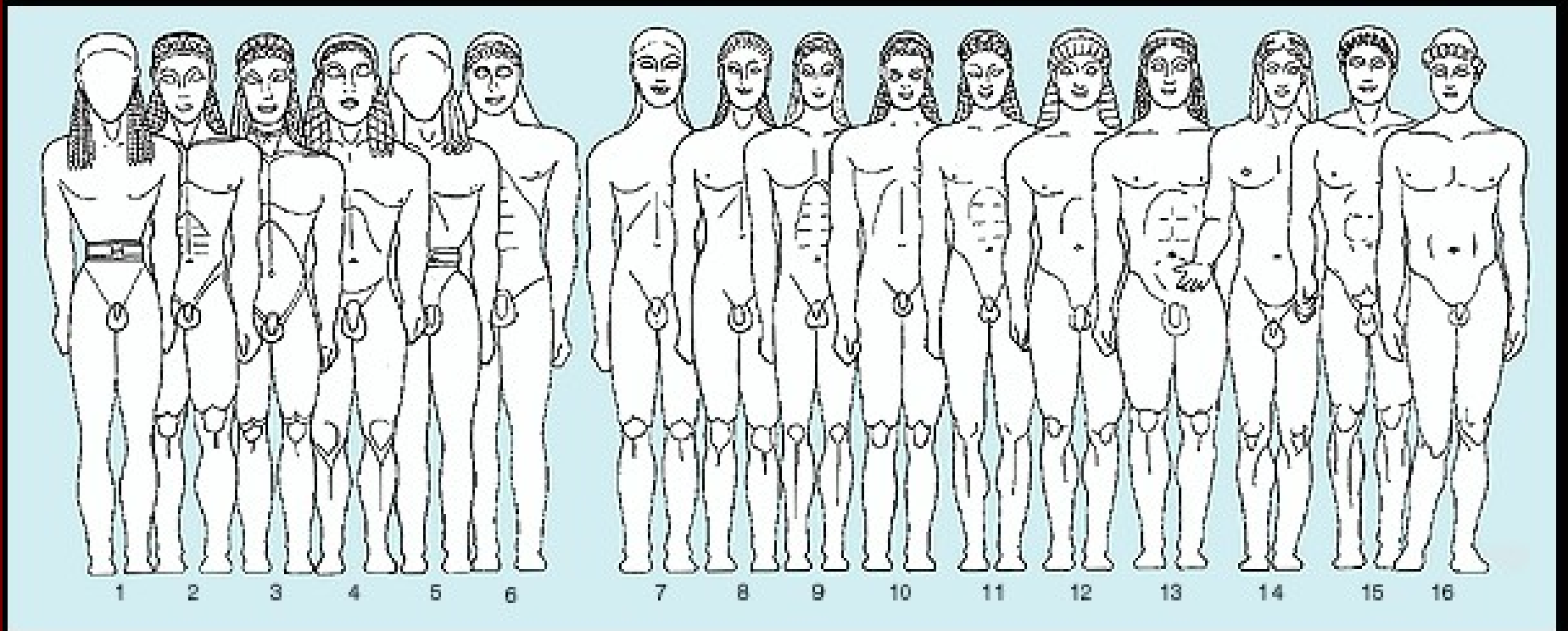
ΚΟΡΕΣ



- Οι κόρες εμφανίζονται ντυμένες με ενδύματα της εποχής.
- Έβαφαν τα αγάλματα με χρώματα
- Ίχνη χρωμάτων στις Κόρες από την Ακρόπολη των Αθηνών
- Δείτε στις κόρες και στους κούρους ένα **ελαφρό μειδίαμα** = χαμόγελο

ΕΞΕΛΙΞΗ ΣΤΗ ΓΛΥΠΤΙΚΗ

- Υπάρχει μια ελαφρά κίνηση που με το χρόνο γίνεται πιο έντονη



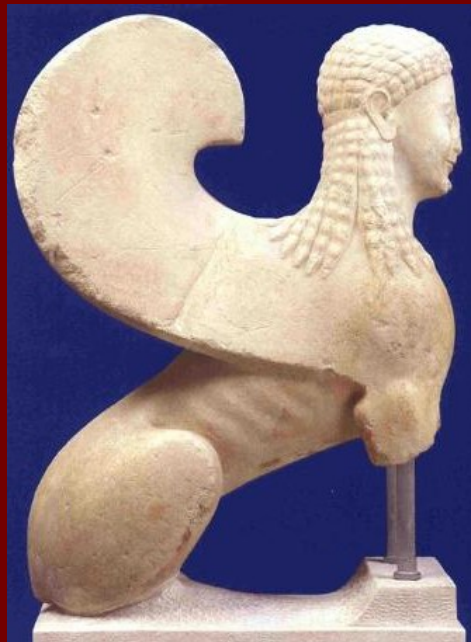
- Οι γλύπτες Ροίκος και Θεόδωρος, από τη Σάμο, κατασκεύασαν **αγάλματα από χαλκό**
- που εσωτερικά είναι κούφια, όπως ο κούρος που βλέπουμε παρακάτω:



- Υπάρχουν, βέβαια, και περίφημα γλυπτά στα αετώματα των ναών και τα ανάγλυφα στις μετόπες και στις ζωφόρους ή άλλα, ως επιτύμβια (δηλ. ταφικά μνημεία)



- Ακόμα αγάλματα ζώων ή μυθολογικών τεράτων





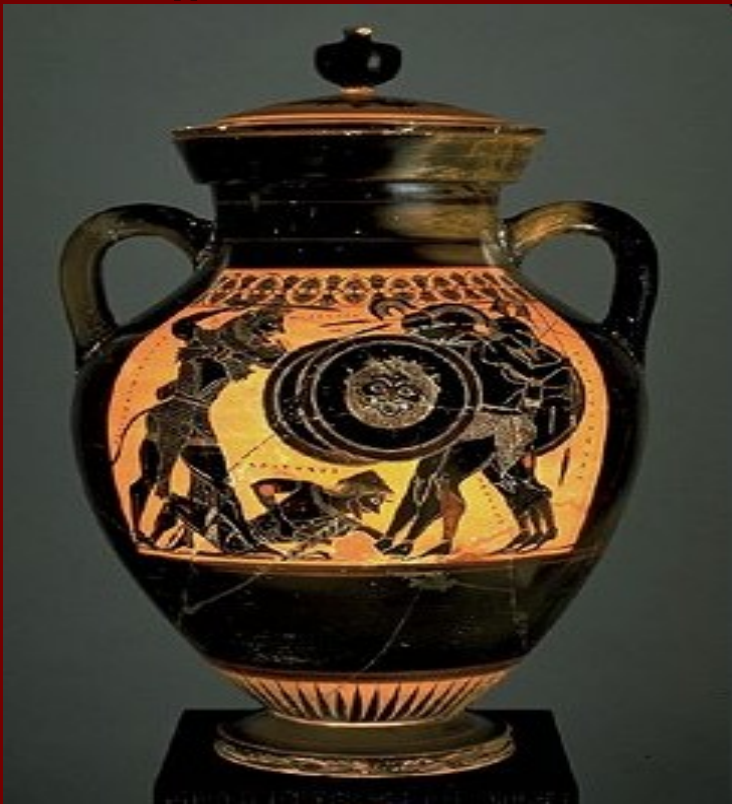
ΚΕΡΑΜΙΚΗ

- Ζωγραφιστά με παραστάσεις ζώων και μυθολογικών τεράτων, όπως οι "γρύπες" (φτερωτά λιοντάρια) στο αγγείο παραπλεύρως, πάνθηρες, σφίγγες κ.α. (: επιδράσεις από την τέχνη των ανατολικών λαών)
- ή και σκηνές από τη μυθολογία



ΡΥΘΜΟΙ ΤΕΧΝΗΣ

- Δύο ρυθμοί επικρατούν:
- α. μελανόμορφος ρυθμός : Οι μορφές αποδίδονται κυρίως με χρώμα μαύρο (μέλαν) , αλλά και με βυσσινί ή και με λευκό σε κάποια σημεία



- **β. ερυθρόμορφος ρυθμός :** Απόδοση των μορφών αντίστροφα, με το (κοκκινωπό) χρώμα του κεραμιδιού, σε μαύρο φόντο και οι λεπτομέρειες τώρα ζωγραφίζονται με χρώμα πάνω στο (κοκκινωπό) χρώμα του πηλού.



Αρχιτεκτονικά δείγματα από όλο τον κόσμο επηρεασμένα από την αρχαία ελληνική τέχνη

- ΓΕΡΜΑΝΙΑ, Η πύλη του Βραδεμβούργου στο Βερολίνο:



■ ΙΣΠΑΝΙΑ, Το Μουσείο Prado στη Μαδρίτη:



■ IPΛANΔIA, Leinsterhouse:



■ Η.Π.Α., Ο Λευκός Οίκος, στην Ουάσιγκτον:



■ Η.Π.Α., Το Ανώτατο Δικαστήριο:



■ ΒΕΛΓΙΟ, Το χρηματιστήριο:

